

“Levende ord – græsk oldtidskundskab latin”

af Henrik Bolt-Jørgensen

Levende ord – græsk oldtidskundskab latin (ISBN 87-89504-40-2) kan købes i boghandlen eller direkte hos forlaget: Klassikerforeningens Kildehæfter, Knud Erik Staugaard, Svinget 7, 7100 Vejle. Telefon 75 83 72 88, Email staugard@post4.tele.dk. Den beregnede salgspris er 85 kr. inkl. moms, men uden forsendelse.

Vejen frem mod en reform

Klassikerforeningens Kildehæfter har her i august 2003 udsendt et skrift på 92 sider med titlen *Levende ord – græsk oldtidskundskab latin*. Anledningen til skriftet er den reform af de gymnasiale ungdomsuddannelser, herunder det almene gymnasium, som forventes vedtaget i folketingssamlingen 2003-2004.

Reformen kommer ikke som en tyv om natten, selv om den i et vist omfang må siges at have opført sig som en sådan. Startsignalet til reformen blev for alvor givet med daværende undervisningsminister Ole Vig Jensens redegørelse til folketinget i efteråret 1997, der havde titlen *Uddannelsesredegørelse 1997*. Her fremlagdes nogle modeller for fremtidens ungdomsuddannelser rækkende fra enhedsuddannelse til noget, der ligner den nuværende struktur.

I forlængelse af den debat, som redegørelsen vakte, vedtog folketinget i 1999 et *Udviklingsprogram for fremtidens ungdomsuddannelser* med det klare sigte, at der skulle konkluderes på debatten i løbet af 3-4 år.

I samme periode voksede kravet om en styrkelse af naturvidenskaberne i det almene gymnasium med Dansk Industri som en meget aktiv deltager i debatten, der jævnligt kritiserede det nuværende gymnasium for at favorisere humaniora. Men de egentlige beslutningstagere – folketingspolitikere – forholdt sig afventende i baggrunden.

Forlig i maj og efterfølgende høring

Politikerne kom først på banen, da undervisningsminister Ulla Tørnæs fremlagde sin redegørelse om ungdomsuddannelserne i begyndelsen af 2003. Her indbød undervisningsministeren alle folketingets partier til drøftelser af en kommende reforms indhold, og det resulterede i et forlig, der blev indgået den 28. maj. På baggrund af forliget sendte ministeren et udkast til lovforslag til høring den 30. juni med frist for indsendelse af høringssvar den 28. august.

Det var altså først den 28. maj, at offentligheden havde andet end mere eller mindre løse rygter at forholde sig til. Men heller ikke da gav det megen mening at blande sig i debatten, for der var jo indgået forlig, selv om folketinget ikke havde set skyggen af et egentligt lovforslag; det kommer først i folketingssamlingen 2003-2004.

Rent politisk er der tale om en ret ny lovgivningsprocedure med det resultat, at den seriøse debat har været holdt for lukkede døre, medens den folkelige debat har været henvist til rygter.

Rette tidspunkt for “Levende ord”

Ville man altså bidrage til debatten med et skrift om de klassiske fag, var det til stadighed et problem at finde det rette tidspunkt. Inden den 28. maj havde man kun rygter at bygge på, efter samme dato var toget sat på allerede udlagte skinner!

For os i redaktionsgruppen (foruden mig selv som ansvarlig redaktør er det Ivar Gjørup, Susanne Høeg, Finn Jorsal, Knud Erik Staugaard og Chr. Gorm Tortzen) var det også et spørgsmål om, hvilket af de tre fag: græsk, oldtidskundskab og latin, vi skulle samle opmærksomheden omkring. Omkring faget oldtidskundskab, som allerede i januar blev angrebet af Rektorforeningen (= foreningen af gymnasierektorer) ved den netop afgæede formand rektor Marianne Zibrandtsen? Omkring sprogene græsk og latin, da man kunne forudse, at reformen ville afskaffe det sproglige gymnasium og derved også obligatorisk latin på denne linje?

Redaktionen valgte altså at vente, indtil den havde noget sikkert at forholde sig til. Og set i bakspejlet var det nok klogt, for reformforslaget er ikke nødvendigvis til alvorlig skade for for midlingen af det, vi gerne vil i de klassiske fag. Forslaget til reformen indeholder således et nyt område, der hedder almen sprogkundskab. Området, som alle elever skal have i fremtiden i begyndelsen af deres gymnasietid, kan godt gå hen og blive en fornuftig afløser for obligatorisk latin i 1.g. Samtidig vil området rigtigt defineret kunne danne et godt afsæt til studieretninger med klassiske sprog, herunder en egentlig klassisksproglig studieretning. Hertil kommer, at oldtidskundskab fortsat er fællesfag for alle elever i det almene gymnasium.

Jamen, hvorfor så udsende et skrift om de klassiske fag i begyndelsen af august måned? Er det ikke post festum? Måske, men for det første er det ikke rart som græsk- og latinlærer måned efter måned at sidde som passiv tilskuer til en proces, der berører det, man finder værdifuldt, og for det andet må man ikke overse, at vi endnu ikke – dette skrives den 13. september – har set det endelige lovforslag. Hvis forligspartierne kan blive enige, er der intet, der kan hindre, at den endelige lov får et andet indhold end det lovforslag, der har været til høring denne sommer.

Dette er altså baggrunden for skriftet *Levende ord – græsk oldtidskundskab latin*.

Målgruppe og indhold

Redaktionen har som målgruppe haft dels beslutningstagerne, især de folketingspolitikere, som har et ord at sige i forbindelse med reformen, og dels vore egne kolleger, som måske kan bruge nogle synsvinkler på de klassiske fag i forbindelse med en kommende implementering af reformen på de enkelte skoler.

Med denne dobbelte og heterogene målgruppe inden for horisonten besluttede redaktionen at samle en række artikler, der tilsammen skulle belyse grækernes og romernes betydning – såvel sprogligt som kulturhistorisk – for videnskaberne, kunsten, den enkelte elev og samfundsdebatten. Desuden skulle der være et udblik til den øvrige verden med særlig fokus på vore nære naboer i Sverige og Norge. Den samlede indholdsfortegnelse kom derfor til at se sådan ud:

Henrik Bolt-Jørgensen: *Prolog til læserne*

Ivar Gjørup: *Levende ord*

Peter Wivel: *Antikken – et bestandigt spejl*

Per Bilde: *Athen og Jerusalem*
Peter Wagner: *Videnskabernes sprog*
Hans Edvard Nørregaard-Nielsen: *Cicero er jo ikke fra Jylland ...*
Johnny Christensen: *Latin – det europæiske sprog*
Anne Knudsen: *Undvære det kan man ikke, basta!*
Jakob Lange: *Studieparate studenter*
Karsten Fledelius: *Til daglig nytte og glæde*
Ditlev Tamm: *Antikrapporten og dens anbefalinger*
Lars Rydbeck: *Följ inte Sveriges exempel!*
Øivind Andersen: *Matematikk og latin*
Jørgen Mejer: *International kultur & internationale sprog*
Lars Bukdahl: *Greek to Grog*
Luigi Berlinguer et Claude Allègre: *Siena-communicé af 2. juli 1998*
Fortegnelse over illustrationer

Følgende klip fra nogle af artiklerne kan give et indtryk af skriftet:

Peter Wivel: *“Antikken er for Strauss et bestandigt spejl, vi skal måle vores egne politiske forestillinger imod. Klassisk dannelse består i at holde liv i gløderne fra den brand, der satte vores politiske civilisation i gang.”*

Per Bilde: *“Kernen er, at vi ikke blot hos Paulus og i Apostlenes Gerninger møder tekster, der emmer af græsk sprog, litteratur og tankegang, men at også evangeliernes litterære form, genrer og ideer lader sig sammenligne med græsk kultur. Evangeliernes Jesus udtrykker ofte et opgør med den urbane civilisation og en præference for et fattigdoms- og enkelhedsideal, der minder meget om både kynisk filosofi og andre græske filosofiske skoler og religioner. ... Vi har således svært ved at analysere os tilbage til en Jesus-bevægelse og en antik jødedom, som ikke – i forskellige udstrækning – var dybt præget af græsk og hellenistisk kultur.”*

Peter Wagner: *“Man kan undre sig over, at man i en tid, hvor politikerne forsøger sig med en slags tvangseuropæisering af alt og alle, fjerner de sidste rester af den kultur, der engang gjorde Europa til en kulturel enhed, nemlig kendskabet til det latinske sprog og til den romerske kultur, så påvirket af græsk den også var.”*

Hans Edvard Nørregaard-Nielsen: *“Der er en erindring fra Middelhavets kyster, som er blevet overleveret fra den ene til den anden. Måtte vi aldrig blive fattigere end at vi har råd til at bevare de sprog, det er sket med som noget levende mellem os og som et tilbud til dem, der ved, at det tilsyneladende overflødige ofte er det mest nødvendige.”*

Johnny Christensen: *“Med et billede fra bankverdenen kan man sige at det latinske ordforråd og afledningssystem endnu i dag fungerer som et åbent euro-amerikansk depot, hvorfra der til enhver tid og uden begrænsninger kan trækkes, eller dannes, ord til at benævne nye fænomener eller begreber.”*

Anne Knudsen: *“Til gengæld gav latinen et udbytte, der stod mål med indsatsen. Det var ikke sådan, at de charmerende børn eller dem fra de velhavende hjem med de kulturelle koder i orden klarede sig bedre end resten af os. Det var retfærdigt. Og det er ikke nogen vild overdrivelse at sige, at det også var første gang, vi oplevede denne form for retfærdighed uden persons eller klasses anseelse.”*

Jakob Lange: "De gamle sprog er utrolig gode til at give eleverne sproglig viden og bevidsthed. Det langsomme læsetempo, hvor sætninger må analyseres for at kunne forstås, hvor der hele tiden er fokus på detaljen og hvor samspillet mellem detaljen og helheden formidler en sproglig opmærksomhed, som meget sjældent ses i andre fag. ... Af og til kunne man ønske sig, at i det mindste "den lille latinprøve" var obligatorisk for alle universitetsstuderende. Den skærper den sproglige opmærksomhed og bidrager voldsomt til studieparatheden."

Karsten Fledelius: "Som helhed må jeg konstatere, at kendskabet til de klassiske sprog er noget, jeg har daglig glæde af, og som er en helt central del i min kreative virksomhed både som historiker, som film- og medieforsker og som formidler af viden."

Ditlev Tamm: "Intet er så asocialt som en skole, der ikke giver kundskaber til elever, der skal klare sig i et samfund, der stiller stigende krav til viden og præcision. ... Tager man det klassiske antikke fundament bort fra gymnasiet kan det let vise sig, at der slet ikke er nogen fast grund at bygge videre på. Og hvad blev der så af tanken om at højne gymnasiets faglige niveau?"

Lars Rydbeck: "Så småningom började vi svenska humanister förstå att det inte enbart var latinet som var drabbat. För varje decennium som gick efter 1968 stod det allt klarare att allt humanistiskt studium var hotat, på både gymnasie- och universitetsnivå. ... Man kan hoppas att Danmarks undervisningsminister har rådgivare som är medvetna om detta och inte tillåter Danmark att gå Sveriges väg mot en successiv nedmontering av studiet av humaniora."

Øivind Andersen: "Trolig vil et uddannelsesvesen og en skolekultur som ikke ser verdien av å opprettholde humanistiske kjernefag, heller ikke lykkes på den andre fløyen av fagspekteret ... De gjør elevene og skolen og universitetene en bjørnetjeneste hvis de gjør latinen til et kuriosum, som i Norge. Det er et kulturtap for et land, og især et tap for den akademiske kulturen i et land. ... Men ikke mindre viktig er det å holde oppe nivået i oldtidskunnskap. Det gir en form for kunnskaper og kompetanse som på det allmenkulturelle området er like grunnleggende som den latinfaget gir på det språklige området. Faget står i en særstilling i Europa; Danmark burde være stolt over å ha det."

Jørgen Mejer: "Og selvom det antikke demokrati på mange måder var meget anderledes end moderne demokratier, er idealet om et demokratisk samfund dybt forankret i fortidens værdier. Hvis man har oplevet skoletraditioner hvor dette ikke er tilfældet, som i islamiske eller kinesiske samfund, forstår man hvor vigtig denne forankring er for demokratiets fremtid. ... Gymnasieelever med klassiske fag: græsk, latin og oldtidskundskab, har gode muligheder for at glide ubesværet ind i studiemiljøer i de fleste lande, og universitetstuderende i disse fag har let ved at tilpasse sig forholdene ved fremmede universiteter."

Lars Bukdahl: "Jeg har i hvert fald en klar mistanke om at der går en lige linie fra græsktimerne til min senere professionelle interesse for avantgardistiske yderligheder som visuel poesi og lyd- og nonsensdigtning."

Luigi Berlinguer og Claude Allègre: "Denne kultur giver os ikke alene mulighed for at samtale med vor fortid, men fremfor alt forsyner den os med referencer og værdifuld viden til at leve i nutiden og forberede fremtiden"

Den næste opgave

Efter at tryksværten er blevet tør, spørger man som redaktør selvfølgelig sig selv, om skriftet opfylder sit formål optimalt? Vil en almindelig læser kunne forstå værdien af grækernes samfundsdebat for det moderne menneske ved at læse

Peter Wivels artikel *Antikken – et bestandigt spejl?* Vil samme læser indse, at baggrunden for Per Bildes forskning, som den kommer til udtryk i hans artikel *Athen og Jerusalem*, er et indgående kendskab til græsk og latin? Hvem kan umiddelbart forstå grækernes og romernes uvurderlige betydning for europæisk kunst- og kulturhistorie ved at læse Hans Edvard Nørregård-Nielsens artikel *Cicero er jo ikke fra Jylland ... ?*

Det er ikke min opgave at besvare ovennævnte spørgsmål. Redaktionen har gjort, hvad den kunne, og den er alle bidragydere meget taknemmelig for deres bidrag, der tilsammen tegner et rigt facetteret billede af de antikke fag i dagens skole og samfund.

Men næste gang bør man måske gå anderledes til værks, når man vil præsentere de klassiske fag for beslutningstagere og den dannede offentlighed. En mulighed kunne være et skrift i lighed med hæftet *Oldtidskundskab* fra 1981, der også blev udgivet af Klassikerforeningens Kildehæfter. Her var det redaktionen selv, der skrev hele teksten, som derved fik et indhold, som også kunne læses af folk uden de store forudsætninger. Vil man knytte en eller flere forskere og samfundsdebattører til et sådant nyt skrift om de klassiske fag, bør også de indgå i selve redaktionen. At der så ikke bliver så mange kendte navne, er i mine øjne mindre vigtigt.

Hvornår bliver næste gang? Kan vi ikke lægge os i hængekøjen en lille snes år, det åremål, som plejer at være tidsafstanden mellem to skolereformer?

Nej, *otium est pulvinar diaboli*, og det factum gælder mere end nogensinde vestlig uddannelsespolitik. Vi har kun set begyndelsen til en mulig afmontering af humaniora og en omsiggribende tværfaglig projectitis. Reformen sætter ikke hegn omkring det almene gymnasium, tværtimod, den giver enhver regering, der ønsker det, mulighed for at rive den spinkle hønsetråd ned, der endnu adskiller det almene gymnasium fra hhx (= højere handelseksamen) og htx (= højere teknisk eksamen).

Klassikerforeningen bør derfor efter den forventede vedtagelse af reformen nedsætte en redaktion med det formål at udarbejde et præsentationsskrift, der kan give den dannede offentlighed et indtryk af de klassiske fags indhold, arbejdsmetoder og formål.

Skriftet *Levende ord – græsk oldtidskundskab latin* præges nødvendigvis af den aktuelle situation og kunne næppe være lavet anderledes. Men det vil på langt sigt være overordentligt nyttigt også at have et mere tidløst skrift om de klassiske fag, meget gerne med yngre folk i redaktionen, der kan og vil tage over efter os, der var unge i 60'erne.

PS: En nøjere præsentation af skriftet vil snart kunne findes under de klassiske fag på den elektroniske konference EMU under <http://www.emu.dk/gym/fag/>